

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

ROZPUSTA

O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Mówimy „Aleś ty rozpuszczony!”, mając na myśli, że ktoś jest niezdyscyplinowany i niezdolny. Dawniej, w XV-XVI w. takie właśnie znaczenie miał przymiotnik ROZPUSTNY, a samo słowo ROZPUSTA było również nazwą opłaty szczególnego rodzaju: ROZPUSTA była to opłata uiszczana na Rusi na rzecz władzy przeprowadzającej rozwód. Tu „rozwód”, tam „rozpuszczenie” – i od razu widać jak na dłoni etymologię ROZPUSTY. To rzeczownik utworzony od wieloznaczeniowego czasownika ROZPUŚCIĆ (się) ‘rozrzucić; puścić wolno; rozluźnić; uwolnić od więzów moralnych; rozdzielić; rozciągnąć’. Z czasem znaczenie przymiotnika ROZPUSTNY zaczęło się coraz bardziej „umoralniać”, przekształcając się w ‘prowadzący do grzechu’, ‘dopuszczający się grzechu’, ‘oddający się rozpuście; niemoralny; wyuzdany’. A słowo ROZPUSTA najpierw ugruntowało się w znaczeniu ‘niemoralność w zakresie spraw seksualnych; wyuzdanie, rozwiązłość’, by następnie – stosownie do zmiany obyczajów i oceny społecznej czynów niegdyś uznawanych za niemoralne – przekształcić się w żartobliwe ‘nadużywanie czegoś’ lub ‘swawolę, niesforność’.